

martin zbojan
za vodou

2018

Martin Zbojan – Za vodou

Výberový cyklus maliara Martina Zbojana z posledných dvoch rokov prezentuje doposiaľ nepoznanú polohu autora strednej až staršej generácie, ktorý sa na slovenskej výtvarnej scéne etabloval už v deväťdesiatych rokoch minulého storočia. Martin Zbojan, prešovský výtvarník, pedagóg a teoretik ostáva od svojich študijných čias verný maliarskemu médiu, ktorého jasne danou pozíciou formuluje svoje umelecké a filozofické programy. V osemdesiatych rokoch nastupuje na slovenskú výtvarnú scénu generácia autorov s formovaním manifestu nového obrazu, či novej maľby (Ivan Csudai, Stanislav Bubán, Daniel Brunovský, Laco Teren a iní). Ak sa nechceme vyhnúť interpretačnej klasifikácii, potom je Martin Zbojan autorom, ktorý nezávisle od regiónu, akadémie, vplyvu, alebo od kritickej tendencie sleduje prieniky novej maľby v podobe predmetnej sakralizácie, či Novej figurácie, neoexpresionizmu, symbolizmu, avšak so sebe vlastným precítením duchovného, miestami až mystického rozmeru obsahu výtvarného diela.

Aktuálny výstavný projekt demonštruje vnútorný obrat vychádzajúci zo súčasného stavu výtvarnej produkcie a preexponovanej vizuálnej kultúry. Už teoretickým potvrdením faktu cyklického sa opakovania koncov a ďalších návratov maľby, ako nedotknuteľného a neohroziteľného média, sa nevyhnutne vytvárajú platformy kritických reflexii, ktorých úlohou je hľadať cesty možnej interpretácie v pluralitnej esencii postmoderného umenia. Deväťdesiate roky sa v kontexte maliarskeho média vyznačovali, okrem iného, aj programom reformovaného závesného obrazu (Petr Nedoma), čo v prípade Martina Zbojana nepredstavovalo obzvlášť výnimočnú, reformnú záležitosť, nakoľko od počiatkov tvorby vníma tento typ umeleckého diela ako výhradne prirodzený a kultivovaný spôsob umeleckého vyjadrovania. V prípade Martina Zbojana a jeho tvorivých periód sa nevyhne ani tendenčnej komparácii skoršej a súčasnej tvorby. V prípade procesu etablovania začiatkom deväťdesiatych rokov môžeme hovoriť o meditatívnej výpovedi mladého, hľadajúceho sa a rozorvaného tvorcu, ktorý reaguje na prostredie, v ktorom žije. I keď hovoríme o badateľnom príklone k vlne nového obrazu, ktorý sympatizuje s experimentom v rámci formy i obsahu, Zbojan nepopiera, ale vyznáva svoju náklonnosť k maliarskym technikám starých majstrov (šerosvit, práca s priestorom a kompozíciou, naznačovanie symboliky a pod.). Príznačné prisvojenie si tejto stratégie je v súčasnosti opäť často uplatňovaným princípom aj u mladej generácie etablovaných, či nastupujúcich maliarov.

Na Zbojanovu maliarsku tvorbu je nutné nahliadať nie len v kontexte konštruovaných umenovedných teórií, ale skôr sa nám jeho výtvarná filozofia odhalí skrze osobnostné perspektívy jeho vývojových etáp. Príznačný subjektívizmus v počiatočnej etape tvorby je stelesňovaný skrze drsnejšiu, štrukturálnejšiu maľbu, ktorá je formálnym ekvivalentom k samotnému obsahu jeho diela. Obsah tvorený večnými témami, ktoré vyvolávajú filozofické otázky (bytie, náboženstvo, mysticismus, ne/smrteľnosť, kto sme a kam kráčame). Presýtenosť notorických problémov filozofických vied naznačila ďalšiu etapu maliarskeho vyjadrovania Martina Zbojana. Dnes už ikonické diela, napríklad levitujúce objekty pripomínajúce kamene v neutrálnom pozadí, vyjadrujúce silu maliarskeho gesta a energetickej kumulácie vnútorných síl, ktoré sú v kontraste s ich lyrickým pôsobením, predstavujú vyzretosť maliarskeho programu a zároveň azda najväčší odklon od predmetnej maľby smerom k poetickému rezonancii. Absolútne bezpredmetné stvárnenie však v Zbojanovej tvorbe nájdeme len ťažko. Oleje z rokov 2007 až 2008 (Včelie kráľovstvo, Tropické mesto) v sebe nesú zakódovaný odkaz Kandinského hľadania abstraktných foriem, avšak definitívne rozloženie predmetného sveta si zachováva istú integritu, aj v podobe secesne štylizovaných foriem. Pravdou však ostáva, že Zbojanova náklonnosť k figuratívnej a predmetnej maľbe vyvrcholila v novom cykle obrazov, ktoré sa navracajú k veristickému podaniu, ale ponechávajú si niečo z pôvodnej symboliky či viacvýznamovosti v duchu Bretonovskej poézie.

Prezentovaný cyklus strednoformátových malieb z obdobia posledných dvoch rokov sa od predošlej tvorby vyznačuje aj zmenou prístupu v technologickom prevedení obrazu. Kým pri svojej fáze v deväťdesiatych a nultých rokoch používal na prácu olejové farby, v súčasnosti ich vymenil za poddajnejší akryl, ktorý umožňuje vytvárať tzv. hladkú maľbu. Zbojanova maľba sa rovnako ako v prípade iných autorov nevyhla technokratickej konfrontácii. Posledné desaťročia sme svedkami intermediálneho prepájania tradičnej maľby s novými médiami. Autor si však uvedomuje hraničné body medzi jednotlivými médiami a preberá si z nových technológií len toľko, aby do určitej miery vytvoril naturalizovanú estetiku súčasnosti svojich kompozícií. Viaceré zahraničné teórie nás utvrdzujú v myšlienke, že experimenty s fotografickým obrazom a videom v šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch posunuli umenie do postmediálnej situácie (Rosalind Krauss). Práca s médiom syntetického obrazu mu však nebola cudzia už počas jeho vysokoškolských štúdií. Martin Zbojan však nikdy nevytvára koncepty spochybňovania maliarskeho média, naopak, súčasný digitálny obraz mu je akýmsi nápomocným predobrazom, šikou, preto je samotný výstup zameraný výhradne na techniku maľby. V konečnom dôsledku tak majú obrazy opäť novú symboliku, estetiku a výraz. Opäť môžeme hovoriť o nastupovaní novej maľby (v Zbojanovom prípade), ktorá sa v tom najpozitívnejšom slova zmysle stáva poplatnou dobe, v ktorej vznikala. Softvérová predpríprava je tak hybridnou formou procesu vzniku diela a umožňuje vypíchnúť prvky perfektnosti, luxusu, lesku. Tieto asociačné prvky sa dnes prezentujú a odvolávajú na pozíciu gýča, ako programovej koncepcie vizuálnej kultúry, ktorá akoby ambivalentne prežívala frustráciu v ére globalizácie umocnenou rýchlou informačnou výmenou, masovou migráciou vizuálnych vnemov a neustáلهo zvyrazňovania akýchkoľvek (pop)kultúrnych aktivít. Takmer všadeprítomný gýč si však Zbojan podáva decentne a s jemu vlastným vkusom. Nepovyšuje ho na hlavný atribút, ale symbolicky ho skrýva do jednoduchosti predmetov, ktorým priznáva vlastnú metafyziku a interpretačnú polohu. Prítomnosť gýču, možno ako odkaz na strednoprúd, je symbolicky poňatý v popartovej vizuálnosti, ktorú umocňuje kompozičná kolážovitosť a rozbitie obrazovej plochy a zároveň je spoločným menovateľom celého cyklu.

Rovnako tak súčasný jazyk akrylovej maľby dovoľuje Zbojanovi vytvárať ilúziu techniky americkej retuše. Samotná maľba je však vždy odkazom a syntézou nových výrazových prostriedkov s tými osvojenými. Preto miestami priznáva nedokonalosť hladkej plochy, vybočenia z plochy a pod. Zároveň je to aj rituál a snaha o dodržanie konceptu nespochybňovania tradičnej maľby. Technologické a tematické vybočenie je reakciou na súčasné témy v maliarstve, avšak s istou dávkou irónie. Výsledné kompozície, napriek pastelovej, až krikľavej farebnosti a podobnosti vizuálu, nie sú komixovým príbehom, bibliou pauperum súčasnej doby, ale sú exhibíciou samotnej podstaty maľby a tou je vyznenie maliarskeho rukopisu, ktorý sa konfrontuje so syntetickou „krásou“ videnia v konzumnej a materiálnej spoločnosti. V neposlednom rade autor uplatňuje nadobudnuté remeselné zručnosti, ktoré konfrontuje na princípoch textúry, koláže a vyjadrenia materiálnej podstaty objektov. Prácou s digitálne manipulovaným obrazom Zbojan odkazuje na podozrivú jednoduchosť reprodukovania videnej skutočnosti, ktorá bola kedysi náročným procesom interpretácie i realizácie.

Za vodou I. / 2016 / akryl na plátne / 115 x 140 cm

Belgický obor / 2016 / akryl na plátne / 99 x 135 cm

Za vodou III. / 2016 / akryl na plátne / 90 x 120 cm

Za vodou VI. / 2017 / akryl na plátne / 90 x 120 cm

ZAHRANIČNÉ VÝSTAVY V KURÁTORSKEJ KONCEPCII (VÝBER)

- 2012 International Painting Triennial of Carpathian Region Silver Quadrangle, Przemysł. Galeria ARP Zamek w Krasiczynie, Poland. Galeria BWA, Krosno, Poland. Galeria BWA, Rzeszów, Poland. Muzeul Tării Crisurilor - Oradea, Romania. Munkacsy Mihaly Muzeum, Bekescsaba, Hungary. Miskolci Galéria Városi Művészeti Múzeum, Hungary. Východoslovenska galéria, Košice, Slovakia. Biuro Wystaw Artystycznych w Kielcach, Ukraine.
- 2008 Między niebem a ziemią. Kresowy dom sztuki w Dubjecku, Dubjecko, Poľsko.
- 2007 Art contemporain slovaque, Cobalt International Gallery, Brussel, Belgicko.
- 2003 4. ročník International triennial graphic art in Bitola, Republic of Macedonia.
- 2005 KORTÁRS MAGYAR ÉS SZLOVÁK KÉPZÖMŰVÉSZEK, Megyerháza Galériába, Miskolc, Maďarsko.
- 2000 Žeň českého a slovenského Ex libris za rok 1999, Hradec Králové, Galerie Na mostě.
- 2000 International Triennial of Graphic Art Bitola, Bitola, Macedónsko. MUSEUM AND GALLERY – BITOLA.
- 1998 3rd International Painting Biennial of Carpathian Euroregion Silver Quadrangle. Przemysl '98, Państwowa Galeria Sztuki Wspolczesnej, Przemysl, Poľsko.
- 1996 L'ex – libris fete Verlaine, Francúzsko.
- 1993 Medzinárodné Bienale grafiky Varna '93, Bulharsko. 7. ročník.
- 1992 XXIV. medzinárodná výstava Ex libris v Sappore, Japonsko.

SAMOSTATNÉ VÝSTAVY, SK (VÝBER)

- 2010 Medzičas / Meantime. Šarišská galéria Prešov.
- 2010 Život na plátne. Východoslovenská galéria Košice.
- 2009 Tiene z raja. Galéria Per Spectrum v Prešove.
- 2007 Kontrasty tvorby. MMUAW Medzilaborce.
- 2004 Metafory bytia II. Prezidentský palác, Salla Terena, Bratislava.
- 1996 Martin Zbojan - maľba, kresba, grafika. Galéria J. Jakobyho v Košiciach.
- 1996 Umenie pre ekológiu ekológia pre umenie. Východoslovenské múzeum Košice.
- 1995 Martin Zbojan - maľba, grafika. MMURW Medzilaborce.
- 1994 Martin Zbojan - obrazy. Šarišská galéria, Prešov.
- 1993 Martin Zbojan - obrazy. Tatranská galéria, výstavná sieň Horný Smokovec.

KOLEKTÍVNE VÝSTAVY V KURÁTORSKEJ KONCEPCII, SK (VÝBER)

- 2016 6. bienále voľného výtvarného umenia. Turčianska galéria, Martin.
kurátor: PhDr. Dagmar Srnenská, PhD. Mgr. Bohunka Hajnalová.
- 2016 Medzi realistickou dogmou a slobodným výrazom, Od starej krásy po nové umenie II. (1950-2000). Múzeum Vojtecha Löfflera, Košice.
kurátor: Mgr. Peter Markovieč.
- 2009 PF 09 pre Kolomana Sokola. Centrum Kolomana Sokola, Liptovský Mikuláš.
kurátor: PhDr. Zuzana Gažíková.
- 2007 Interpretácia skutočnosti - Umenie 2007 - Slovenská maľba, socha, grafika,
Výstavné priestory Domu umenia na nám. SNP 12, Bratislava.
kurátor: Mgr. Xénia Lettrichová, PhDr. Dagmar Srnenská, PhD.
- 1997 Čas a súvislosti. Slovenské výtvarné umenie. Národné osvetové centrum, Bratislava
a Vojenské historické múzeum v Schwarzenberskom paláci, Praha.
kurátor: PhDr. Lubomír Podušel, CSc.
- 1997 Bienále knižného umenia. Turčianska galéria, Martin.
kurátor: PhDr. Mária Maták.
- 1996 XIII. Ročník, Súčasná slovenská grafika '96, Štátna galéria, Banská Bystrica.
kurátor: PhDr. Alena Vrbanová.

BIOGRAFIA

- 1960 Narodil sa 7. februára v Michalovciach.
- 1975 – 1979 Stredná umelecká priemyselná škola v Košiciach (odbor grafika).
- 1980 – 1986 Akadémia výtvarných umení v Prahe (odbor figurálne maliarstvo).
prof. Karel Souček. prof. Radomír Kolář.
- 1987 Armádny film v Prahe (asistent réžie).
- 1988 – 1991 Umelec v slobodnom povolání.
Výtvarná práca v architektúre, grafický dizajn.
- od 1991 Vysokoškolský učiteľ na Katedre výtvarnej výchovy a umenia PU v Prešove.
- 2003 Ukončil doktorandské štúdium dizertačnou prácou:
Kultúra umenie výchova a vzdelávanie vo vzájomných interakciách.
- od 2006 Žije a tvorí v Prešove.

Zoznam vystavených obrazov

1. Zuzana / 2016 / akryl na plátne / 115 x 120 cm
2. Pomarančový kráľ / 2016 / akryl na plátne / 140 x 100 cm
3. Letný deň / 2016 / akryl na plátne / 120 x 140 cm
4. Belgický obor / 2016 / akryl na plátne / 99 x 135 cm
5. Miláčik rodiny / 2016 / akryl na plátne / 105 x 120 cm
6. Za vodou I. / 2016 / akryl na plátne / 115 x 140 cm
7. Za vodou II. / 2016 / akryl na plátne / 145 x 120 cm
8. Za vodou III. / 2016 / akryl na plátne / 90 x 120 cm
9. Za vodou IV. / 2016 / akryl na plátne / 100 x 130 cm
10. Za vodou V. / 2017 / akryl na plátne / 135 x 105 cm
11. Za vodou VI. / 2017 / akryl na plátne / 90 x 120 cm
12. V okne / 2016 / akryl na plátne / 115 x 120 cm
13. Hrušky I. / 2012 / akryl a olej na plátne / 65 x 85 cm
14. Hrušky II. / 2012 / akryl a olej na plátne / 65 x 80 cm

CMUK : *
Club milovníkov umenia Košíc

Názov výstavy: **Martin Zbojan - Za vodou**
Miesto: Kasárne / Kulturpark, Kukučínova 2, Košice,
Bravo – 1. poschodie
Termín výstavy: 21. jún – 26. august 2018
Výstavu pripravili: K 13 – Košické kultúrne centrá a Club milovníkov
umenia Košíc
Kurátor: PhDr. Miroslav Kleban
Grafický dizajn: Maroš Honěk a autor
Fotografie: Martin Zbojan
Tlač: GRAPHICS STUDIO s.r.o.

Informačný bulletin vydal Club milovníkov umenia Košíc

Na titulnej strane motív obrazu Za vodou I., 2016, akryl na plátne.

KOŠICE

Podujatie sa koná v priestoroch investičných projektov, ktoré boli implementované v rámci opatrenia 7.1 prioritnej osi "Európske hlavné mesto kultúry Košice 2013" Regionálneho operačného programu a sú spolufinancované Európskou úniou vo výške 85% z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a vo výške 10% zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky. Viac informácií nájdete na www.ropka.sk, www.mpsr.sk a tiež na www.culture.gov.sk, ERDF: Investíciado vašej budúcnosti.